

СЕКЦІЯ 4

Деякі аспекти вдосконалення системи управління бібліотекою

БОНДАРЕНКО О. М.

Київ, Україна

Анотація

У статті аналізується система управління бібліотекою та пропонуються деякі шляхи вирішення основних проблем, пов'язаних з менеджментом та ефективністю діяльності бібліотеки.

Ключові слова: *управління, бібліотека, менеджмент бібліотечної діяльності, ефективність.*

Abstract

This paper analyses of library management system and proposes some ways of solving main problems connected with management and effectiveness of the functioning of the library.

Keywords: *management, library, library management, effectiveness.*

Суспільство на сучасному етапі свого розвитку характеризується переходом до всеохоплюючої інформатизації усіх соціальних інституцій і процесів, пов'язаних із формуванням інформаційних ресурсів і передачею знання. Ця тенденція чітко проявляється в бібліотеці, яка в умовах інформатизації перетворюється із книгосховища у соціальний інститут, що забезпечує кумуляцію, збереження, загальну доступність і поширення документів, інформації, знань. Для прискорення цих

Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства

2013

процесів необхідно переглянути управлінські орієнтири, що склалися в бібліотечній науці та практиці.

Закономірності розвитку бібліотеки значною мірою впливають на її управлінську функцію. Отож, у бібліотечній діяльності ми розглядаємо управління як систему економічних, технічних і соціальних засобів, що забезпечують цілеспрямований вплив на ресурсну базу бібліотеки та сприяють їх взаємодії для досягнення найкращої соціальної, економічної, технологічної ефективності бібліотечної діяльності. Про якість управління бібліотекою безпосередньо свідчать показники економічної ефективності та результати її діяльності.

Перебудова системи управління в існуючих соціально-економічних реаліях виступає як найважливіша умова успішного функціонування бібліотеки, оскільки бібліотека динамічно змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, а за допомогою управління – одержує якісну визначеність своєї діяльності. Цей розвиток бібліотеки – закономірний і об'єктивний процес. Адаптація системи управління продиктована конкретними причинами, серед яких головними є такі:

- необхідність формування ринкових відносин із зовнішнім середовищем для підтримки стабільності функціонування бібліотеки в умовах трансформації соціально-економічної системи;
- визначення нових взаємовідносин між різними рівнями управління та встановлення раціональних структурно-функціональних зв'язків в середині бібліотеки;
- зростання інформаційного ресурсу і відсутність достатнього управлінського досвіду у більшості керівників бібліотек в складних і постійно змінюваних умовах;
- потреба гнучкого, оперативного реагування на зміни в структурі користувачів та їх запитів;

- ускладнення бібліотечної технології, яка потребує нової організації і розподілу праці, нових форм контролю і стимулювання тощо.

Таким чином, динаміка і різноплановість названих причин зумовлює потребу визначення не тільки нових пріоритетів розвитку бібліотеки, а й обрання нової філософії управління, головними параметрами якої є проведення інноваційної, науково-технічної, ринкової політики в бібліотеці.

Глибокі зміни в усіх сферах суспільного життя України та інших посткомуністичних держав за останнє десятиліття зумовили підвищену увагу як науковців, так і практиків до проблеми управління бібліотекою.

Башун О. В. [2] та Петрова Л. Г. [4] вважають, що на зміну традиційному підходу до управління бібліотекою, який розуміється як раціональна організація та використання внутрішніх ресурсів, започатковано новий підхід, особливість якого прийнято характеризувати як маркетинговий або емпіричний напрям управління.

Важливим чинником успішного розвитку сучасної бібліотеки є підвищення рівня сучасного управлінського мислення, що базувалось би на свідомому розумінні працівником бібліотеки своїх цілей і свого призначення в процесі функціонування організації, готовності взяти на себе відповідальність за результати діяльності. Враховуючи вищезазначене, значна увага приділяється інноваційному менеджменту, який стимулює створення оптимальних організаційних і економічних умов для впровадження нововведень та забезпечення цілеспрямованого управління цим процесом. Такий підхід як ситуативний менеджмент поступово утверджується як дієвий засіб управління організацією. Його переваги – у застосуванні гнучкості змісту, форм і методів управління. Ситуативний менеджмент надає можливість здійснювати адекватний аналіз конкретної ситуації, пошук

альтернативних рішень, обираючи найприйнятніший варіант дій в існуючій ситуації, що є важливим для адаптації бібліотеки до нового соціально-економічного середовища [1].

Проте варто зазначити, що єдиного погляду на управління бібліотекою серед бібліотекознавців досі не існує. Понад десять років не вщухає дискусія навколо бібліотечного менеджменту. Частина бібліотекознавців вважає, що процес становлення бібліотечного менеджменту ознаменований вагомими результатами, серед яких: визначення конструктивних шляхів реорганізації управлінських механізмів та підходів до вирішення багатьох проблем організації діяльності бібліотек; формування наукової школи, в рамках якої опубліковано багато праць та захищено дисертацій; здійснюється підготовка і перепідготовка управлінських кадрів [5].

Разом з тим, інша частина бібліотекознавців має протилежну думку і не погоджується з правом на існування бібліотечного менеджменту, сприймаючи його як невдалий синонім терміну “управління бібліотекою”, перенесення американського досвіду загального менеджменту в умовах ринкової економіки, та вважає, що такий підхід може призвести до втрати специфіки управління бібліотекою [3].

Термінологічний словник подає термін “бібліотечний менеджмент” як свідому планомірну діяльність керівництва бібліотеки, яка включає планування, організацію, оптимізацію праці, управління бібліотечними процесами, контроль за діяльністю, роботу з кадрами тощо. Відмінність його від терміну “управління бібліотекою” – в принципово нових положеннях в керівництві: можливості створення оптимальної організаційної структури управління адаптивного типу, формуванні перспективних програм розвитку, здійсненні в повному обсязі управлінських функцій. Сутність бібліотечного менеджменту – у визначенні стратегії (напрямів) і тактики (методів) управління конкретною бібліотекою як самостійною господарською і юридичною одиницею. Виходячи з даного визначення, вважаємо,

що новий підхід ґрунтується на сприйнятті конкретної бібліотеки як об'єкту управління і суб'єкту господарювання, відкритої і самостійної системи, що функціонує в рамках ситуаційного підходу. Прийняття концепції бібліотечного менеджменту необхідне для трансформування управління сучасної бібліотеки як окремого напрямку бібліотекознавства в наукову дисципліну і професійну галузь діяльності [4]. З цією точкою зору не можна не погодитися, враховуючи об'єктивну необхідність створення сучасної концепції управління бібліотекою в ринкових умовах.

Надзвичайно важливим аспектом управління бібліотекою є культура процесів управління, що включає впровадження прогресивної технології управління, раціональну організацію управлінської діяльності і роботи бібліотеки, її структурних підрозділів, комплексну механізацію і автоматизацію бібліотечно-інформаційних процесів, культуру спілкування із співробітниками і читачами, телефонних розмов, проведення нарад, засідань, зборів. Бібліотеці необхідно мати встановлений графік проведення зборів, нарад, засідань на рік, місяць із вказанням місця, часу, відповідальних за підготовку. Велике значення має порядок роботи нарад і їх зміст. Культура – важлива складова стилю управління, що прямо і безпосередньо впливає на результати діяльності бібліотеки.

Аналізуючи досвід функціонування бібліотек та теоретичні аспекти проблеми управління ними, можна стверджувати, що їх успішна діяльність можлива за умов:

- врахування реалій інформаційного суспільства в організації гнучких форм роботи, створенні мобільних груп та об'єднанні зусиль працівників для досягнення конкретних цілей;
- чіткого спрямування зусиль колективу на головних напрямках, визначення цілей та вибору стратегій розвитку;
- пошуку і використання нових ідей, впровадження інновацій і заохочення творчих починань;
- позитивної мотивації колективу до змін, задоволення від спільної праці всіх учасників, створення морально-етичного мікроклімату бібліотеки;

- використання можливостей, які надає сучасне виробництво інформації.

Для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності бібліотеки необхідне виконання усіх цих умов, які нададуть змогу раціонально використати нові можливості у конкурентному середовищі. У той же час, проведення гнучкої науково-технічної, інноваційної, ринкової політики, орієнтація на інформаційно-бібліотечні потреби користувачів як базових складових нової концепції управління забезпечує реальну можливість трансформації бібліотеки в сучасний, дієздатний, необхідний суспільству заклад культури.

Список використаних джерел:

1. Андреева Н. Е. Эволюция менеджмента как основа формирования концепции управления информационной деятельностью библиотек / Н. Е. Андреева // Библиотечное дело – 2001 : российские библиотеки в мировом информационном и интеллектуальном пространстве : Материалы шестой междунар. науч. конф. (Москва 26–27 апреля 2001 г.) – Режим доступа : http://libconfs.narod.ru/2001/6s/s6_p5.html
2. Башун О. В. Маркетинговий підхід до трансформації універсальної наукової бібліотеки як культурно-інформаційного центру регіону / О. В. Башун // Вузівські бібліотеки на порозі ХХІ століття і впровадження нових технологій: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (20–23 травня 1998 р., м. Київ). – К., 1998. – С. 30–38.
3. Карташов Н. С. Управление. Менеджмент. Маркетинг (О спорных вопросах управления библиотечным делом) / Н. С. Карташов // Библиотековедение: исследования, история, современность: сб. науч. тр. – М., 1995. – С. 131–152.
4. Петрова Л. Г. Маркетинговий підхід до організації бібліотечного обслуговування користувачів / Л. Г. Петрова // Бібліотека у демократичному суспільстві: зб. матеріалів КДІК, УБА. – К., 1995. – С. 152–153.
5. Суслова И. М. Научный статус менеджмента / И. М. Суслова // Библиотека. – 1999. – № 11. – С. 34–37.